

Valsts pētījumu programmas
**“Ilgspējīga teritorijas attīstība un racionāla
zemes resursu izmantošana”**
zinātniskās un sociālās
ietekmes izvērtēšanas pārskats
(īstenošanas periods
01.12.2020. - 01.07.2023.)

Rīga, 2024

Saturs

Iesniegšana, izvērtēšana, īstenošana, uzraudzība	3
Regulējums, uzdevumi.....	3
Pārskata sagatavošanas informācijas avoti	4
Finansējums, izsludināšana, iesniegšana, iesniegumu izvērtēšana, finansētie projekti	5
Īstenošana, uzraudzība	7
Zinātniskie pārskati, to izvērtēšana	7
Zinātniskais devums un sociālā ietekme	8
Zinātniskais devums.....	8
Projekta zinātniskie nodevumi	8
Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā.....	10
Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcībpolitiku un sabiedrību kopumā	10
Komunikāciju aktivitātes	11
Ekspertu vērtējums un ieteikumi izpildītājiem	11
Secinājumi	12

Īstenošana, izvērtēšana, īstenošana, uzraudzība

Regulējums, uzdevumi

Valsts pētījumu programmu (turpmāk – VPP) īstenošanas kārtību kopumā nosaka:

[Zinātniskās darbības likums](#), pieņemts 2005. gada 14. aprīlī;

2018. gada 4. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 560 [“Valsts pētījumu programmu projektu īstenošanas kārtība”](#).

Šīs VPP mērķus un uzdevumus, finansējuma apmēru un īstenošanas termiņus nosaka:

2020. gada 14. maija Ministru kabineta rīkojums Nr. 264 [“Par valsts pētījumu programmu “Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana” \(turpmāk - Ministru kabineta rīkojumu Nr.264\).](#)

Detalizētu konkursa un projektu īstenošanas kārtību nosaka šīs VPP īstenošanas un uzraudzības komisijas apstiprināts nolikums:

[Valsts pētījumu programmas “Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana” projektu pieteikumu atklātā konkursa nolikums](#) (turpmāk - Nolikums)

Saskaņā ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.264:

Programmas virsmērķis - veicināt zināšanās balstītu, ilgtspējīgu un efektīvu zemes resursu izmantošanu, pārvaldību un plānošanu atbilstoši sociālajiem, ekonomiskajiem un klimata pārmaiņu radītajiem izaicinājumiem un pieejamiem cilvēkresursiem un to potenciālu, prasmēm, kompetencēm un dzīves stratēģijām.

Programmas mērķi - stiprināt saikni starp pētniecību un politikas jomām, kurām ir teritoriāla ietekme:

- radīt jaunas zināšanas, pieejas un metodes ilgtspējīgai un iekļaujošai teritoriju attīstības plānošanai, kas vērstas uz efektīvu zemes un ūdens resursu izmantošanu atbilstoši sociālajiem, ekonomiskajiem, ētiskajiem un klimata pārmaiņu radītajiem izaicinājumiem un iespējām;
- sagatavot zinātnisku pamatojumu, informatīvo bāzi un metodoloģisku pieeju Latvijas ainavu potenciāla novērtēšanai un ilgtspējīgai pārvaldībai, kā arī stiprināt saikni starp pētniecību, publisko pārvaldi un sabiedrību.

Programmas uzdevumi:

1. Izvērtēt zemes resursu izmantošanas efektivitāti nozaru interešu un teritoriālā griezumā, analizēt zemes izmantošanas maiņas un izmantošanas efektivitātes virzošos spēkus, novērtējot Eiropas Savienības un valsts politikas un normatīvā regulējuma lomu zemes izmantošanā, un sagatavot priekšlikumus zemes politikas pilnveidošanai, tai skaitā:
 - izvērtēt zemes resursu izmantošanas juridisko ietvaru nozaru politikas plānošanas dokumentu un teritorijas attīstības plānošanas kontekstā un sagatavot un analizēt salīdzinājumu ar ārvalstu praksi;
 - analizēt alternatīvos scenārijus zemes izmantošanai Latvijā, ņemot vērā nozaru intereses, noteiktos zemes īpašuma tiesību ierobežojumus, kā arī nākotnes klimata pārmaiņu un sociālekonomisko prognožu radītos izaicinājumus;

- sagatavot metodoloģisku ietvaru ilgtspējīgai zemes resursu izmantošanai, izstrādājot priekšlikumus zemes resursu racionālai izmantošanai visos pārvaldības līmeņos, tai skaitā sasaistē ar sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanā un valsts un pašvaldību budžeta plānošanu un investīciju piesaisti;
2. Sagatavot zinātniski pamatotu metodoloģisko ietvaru Latvijas ainavu vērtību apzināšanai, ainavas kvalitātes mērķu definēšanai un efektīvai ainavu plānošanai un politikas veidošanai, tai skaitā:
- izstrādāt metodiku un novērtēt ainavas visā Latvijas teritorijā, lai veidotu elektronisku Latvijas ainavu atlantu;
 - noteikt nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgās teritorijas un katrai no tām sagatavot integrētas vadlīnijas to attīstībai un plānošanai;
 - izveidot elektronisku Latvijas ainavu atlantu ainavu novērtējuma rezultātu publicēšanai un sabiedrības izglītošanai.

Programmas kopīgie (horizontālie) uzdevumi:

- veidot un attīstīt starpdisciplināras zinātnieku grupas ilgtspējīgas teritorijas attīstības plānošanas veicināšanai nacionālā un starptautiskā līmenī;
- attīstīt zinātnisko darbību šādos virzienos:
 - sadarbība ar teritorijas attīstības plānošanā iesaistītajiem sociālajiem partneriem (piemēram, uzņēmumiem, sabiedrības mērķa grupām, nozaru profesionālajām organizācijām, valsts un pašvaldību iestādēm);
 - iesaistīšanās izglītības procesā, attīstot ar programmas mērķiem un uzdevumiem saistītus maģistrantūras studiju kursus un programmas;
 - iesaistīšanās starptautiskos pētniecības un attīstības projektos;
 - zināšanu un labās prakses pārnese;
 - nodrošināt komunikāciju par pētniecību un tās rezultātiem un to pamanāmību sabiedrībā.

Programmas īstenošanas laikā sasniedzamie rezultāti:

- zinātniskās publikācijas;
- ziņojumi par pētījumu programmā izstrādātajām un izmantotajām metodikām;
- ziņojumi par rīcībpolitikas ieteikumiem un rīcībpolitikas ietekmi;
- nozaru speciālistu iesaistes pasākumi informēšanai un kapacitātes celšanai.

Pārskata sagatavošanas informācijas avoti

Pārskats sagatavots izmantojot informāciju, kas dota pārskatā minētajos normatīvajos aktos un Latvijas Zinātnes padomes (turpmāk – Lzp) šīs VPP atklātā konkursa izvērtēšanas pārskatā, konkursam iesniegtajos projektu pieteikumos un to zinātniskajos vērtējumos, projekta īstenošanu iesniegtajā finansētā projekta noslēguma pārskatā un tiem pievienotajos dokumentos, ārvalstu ekspertu veiktā noslēguma pārskata zinātniskajā vērtējumā.

Finansējums, izsludināšana, iesniegšana, iesniegumu izvērtēšana, finansētie projekti

Saskaņā Ministru kabineta rīkojumu Nr. 264, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija tika noteikta par atbildīgo institūciju programmas īstenošanā. Programmas kopējais finansējums – 405 000 *euro* un īstenošanas laiks bija 2020.–2023. gads. Programma finansēta no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas valsts budžeta apakšprogrammas 30.00.00 "Attīstības nacionālie atbalsta instrumenti" līdzekļiem.

Informācija par projektu iesniegšanu un izvērtēšanu šajā konkursā apkopota LZP sagatavotajā pārskatā:

[Valsts pētījumu programmas "Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana" projektu pieteikumu atklātā konkursa izvērtēšanas pārskats. Rīga, 2020, 8 lpp.](#)

LZP izsludināja konkursu 2020. gada 15. jūlijā, ar iesniegšanas termiņu 2020. gada 17. augusts. Viena projekta pieteikuma maksimālais finansējums nevarēja pārsniegt 376 550 *euro*.

Konkursā tika iesniegti divi projektu pieteikumi, ko iesniedza:

- Agroresursu un ekonomikas institūts ar sadarbības partneriem Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte, Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava", Vidzemes Augstskola, Rīgas Tehniskā universitāte.
- Rīgas Tehniskā universitāte ar sadarbības partneri Latvijas Universitāte.

Tika veikts katra projekta pieteikuma atbilstības konkursā noteiktajiem administratīvajiem kritērijiem izvērtējums, kā rezultātā abi pieteikumi kā atbilstoši tika nodoti zinātniskajai izvērtēšanai. Katru pieteikumu atbilstoši konkursa nosacījumiem izvērtēja divi ārvalstu eksperti, kurus projektu sekretāri piesaistīja atbilstoši projektu pētījumu tematikai.

Konkursa rezultātā tika pieņemts lēmums par Agroresursu un ekonomikas institūta ar sadarbības partneriem Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava", Vidzemes Augstskolas, Rīgas Tehniskā universitātes iesniegtā projekta kā augstāk novērtētā zinātniskajā izvērtēšanā pieteikuma finansēšanu:

Projekta numurs: **VPP-VARAM-ITAZRI-2020/1-0002**;

Projekta nosaukums:

Ilgtspējīga zemes resursu un ainavu pārvaldība: izaicinājumu novērtējums, metodoloģiskie risinājumi un priekšlikumi (LandLat4Pol) (*Sustainable land resource and landscape management: challenges, development scenarios and proposals (LandLat4Pol)*) (turpmāk – projekts);

Projekta iesniedzējs:

Agroresursu un ekonomikas institūts (AREI);

Projekta sadarbības partneri:

Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte (LBTU);

Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava" (LVMI "Silava");

Vidzemes Augstskola (ViA);

Rīgas Tehniskā universitāte (RTU).

Projekta vadītājs: Pēteris Lakovskis, Dr.geogr. (AREI vides eksperts, vadošais pētnieks);

Zinātnes nozares:

Zemes zinātnes, fiziskā ģeogrāfija un vides zinātnes (Pamata nozare),
Lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnes, mežzinātne,
Sociālā un ekonomiskā ģeogrāfija (Papildus nozares).

Prioritārie virzieni zinātnē:

Vietējo dabas resursu izpēte un ilgtspējīga izmantošana uz zināšanām balstītas bioekonomikas attīstībai.

Viedās specializācijas jomas: Zināšanu-ietilpīga bioekonomika.

Projekta kopsavilkums:

Pētījuma mērķis ir izstrādāt uz zināšanām balstītus risinājumus un priekšlikumus zemes resursu ilgtspējīgai izmantošanai, izvērtējot zemes izmantošanas efektivitāti, noteicošos virzītājspēkus, kā arī sagatavot metodiskos risinājumus Latvijas ainavu kartēšanai un ilgtspējīgai ainavu apsaimniekošanai. Izpēte tiks veikta piecos posmos: konceptuālā un metodoloģiskā ietvara definēšana; zemes resursu apsaimniekošanas efektivitātes novērtēšana; uz zināšanām balstītas pieejas izstrāde ainavu novērtēšanai, kartēšanai un apsaimniekošanai; vadlīniju un ieteikumu sagatavošana; rezultātu izplatīšana. Iegūtās zināšanas un rezultāti kalpos par pamatu rekomendācijām politikas veidotājiem zemes izmantošanas un ainavu politikas jomā, stratēģiskajā un telpiskajā plānošanā, kopējā lauksaimniecības politikā un dabas aizsardzībā. Tiks sagatavoti labās prakses piemēri nozaru profesionāļiem un pētniekiem projekta jomās. Pētījums sniegs jaunas zināšanas un risinājumus, kas nepieciešami, lai attīstītu līdzsvarotu zemes resursu izmantošanu un ilgtspējīgu ainavu apsaimniekošanu Latvijā. Pirmo reizi Latvijā tiks izstrādāti visaptveroši alternatīvi scenāriji un dinamiskie modeļi attiecībā uz zemes resursu izmantošanas efektivitāti, kā arī izveidots interaktīvs ainavu atlants.

Atslēgas vārdi:

zemes politika, zemes izmantošanas efektivitāte, ainavu pārvaldība, izmaiņu virzītājspēki, attīstības scenāriji, ainavu kartēšana

Projektam tika piešķirts viss pieprasītais finansējums 376 550 *euro* apmērā.

Īstenošana, uzraudzība

VPP projekts tika īstenots no 01.12.2020. līdz 01.07.2023. (sākotnēji paredzētais īstenošanas laiks 01.12.2020. līdz 30.11.2022.; pēc īstenošanas lūguma tika piešķirts pagarinājums līdz 01.07.2023).

Tika izveidota VPP uzraudzības struktūra, lai nodrošinātu gan programmas projekta progresu, gan rezultātu sasniegšanu, gan arī finansējuma efektīvu izlietojumu, vienlaikus pozicionējot projekta rezultātus plašākā stratēģiskā kontekstā. Stratēģiskā padome sniedza konsultatīvu atbalstu programmas izstrādes un īstenošanas laikā un viedokli par programmas rezultātiem pēc programmas īstenošanas pabeigšanas. Programmas īstenošanas un uzraudzības komisija (turpmāk – komisija) regulāri sekoja gan projekta izpildes progresam, gan arī papildu projekta rezultātu izpildei. Komisija lēmumus par programmas īstenošanu un uzraudzību pieņem atbilstoši MK noteikumu Nr. 560 8. punktā un komisijas nolikumā noteiktajam, savukārt pieņemtos lēmumus izpilda LZP. Programmas ieviešanu nodrošina LZP, veicot finanšu un rezultātu izpildes uzraudzību, kā arī projektu zinātnisko rezultātu izpildes monitoringu un programmas noslēguma izvērtēšanu.

LZP projekta īstenošanas uzraudzību veica trīs virzienos – zinātniskā ekspertīze, projekta rezultātu izpildes uzraudzība un finansējuma izlietojuma efektivitātes uzraudzība. Zinātniskās ekspertīzes laikā ārvalstu zinātniskie eksperti vērtēja, vai projektā izmantotās zinātniskās pieejas un metodes, pētniecības resursi ir atbilstoši, lai sasniegtu iecerētos mērķus. Projekta rezultātu izpildes uzraudzības ietvaros LZP veica sākotnēji paredzēto rezultātu sasniegšanas progresu izvērtējumu. Projektā sākotnēji paredzētā, bet īstenošanas laikā vēl nesasniegtā publikāciju skaita publicēšana pēc projekta īstenošanas noslēguma, kā arī projekta rezultātu ilgtspēja tiks pārbaudīta projekta pēcuzraudzības laikā. Finansējuma izlietojuma efektivitātes uzraudzības ietvaros LZP pārbaudīja projekta izdevumus, ņemot vērā projekta noslēguma finanšu pārskatā iesniegtos datus, kā arī pārbaudot izdevumus pamatojošos dokumentus.

Projekta īstenošanas rezultātā izlietotais finansējums atspoguļots 1. tabulā. Projektā pilnībā (100%) izlietots piešķirtais finansējums.

1. tabula. Projektā izlietotais finansējums (euro).

VPP-VARAM-ITAZRI-2020/1-0002	Atlīdzība (euro)	Preces un pakalpojumi (euro)	Netiešās izmaksas (euro)	Kopā (euro)
Piešķirtā summa	292 340,00	8 900,00	75 310,00	376 550,00
Faktiski izlietots	295 942,81	6 230,00	74 377,13	376 549,94

Zinātniskie pārskati, to izvērtēšana

Pēc projekta 12 mēnešu īstenošanas tā īstenošanas iesniedzēja iesniedza vidusposma pārskatu, kam tika veikta zinātniskā izvērtēšana. Eksperti, veicot vidusposma pārskata zinātnisko vērtēšanu, konsolidētajā vērtējumā rekomendēja **Turpināt projektu**, sniedzot detalizētus ieteikumus projekta tālākai īstenošanai.

Pēc projekta noslēguma (ietverot tā pagarinājumu) projekta īstenošanas iesniedzēja iesniedza noslēguma zinātnisko pārskatu. Eksperti, vērtējot projekta noslēguma pārskatu un sagatavotos nodevumus, konsolidētajā zinātniskajā vērtējumā sniedza novērtējumu **Mērķis ir sasniegts**. Atsevišķas ekspertu atziņas un vērtējumi par projekta īstenošanu ir iekļauti šī pārskata nodaļā "Ekspertu vērtējums un ieteikumi izpildītājiem".

Zinātniskais devums un sociālā ietekme

Zinātniskais devums

Pieaugošais pieprasījums un sabiedrības izvirzītie ambiciozie sociālekonomiskās izaugsmes mērķi klimata pārmaiņu mazināšanai, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, kā arī sabiedrības pieprasījums pēc kultūras un rekreācijas telpas, rada izaicinājumus zemes resursu izmantošanā. Zemes resursu ilgtspējīga un efektīva apsaimniekošana ir viens no galvenajiem priekšnoteikumiem, lai apmierinātu šo sabiedrības pieprasījumu.

Lai izvērtētu zemes resursu optimizācijas iespējas sabiedrības vajadzību un vēlmju apmierināšanai, pētījuma ietvaros aktualizēts Latvijā izstrādātais LANDUP modelis. Piemērojot LANDUP modeli, iespējams telpiski izvērtēt piecu zemes funkciju izpildi – ekonomiskās funkcijas (peļņa), sociālās funkcijas (darbavietas), klimata politikas funkcijas (neto siltumnīcefekta gāzu emisijas), bioloģiskās daudzveidības funkcijas (biotopu kvalitāte) un atpūtas funkcijas (atpūtas potenciāls). Modelī zemes funkciju izpildes aprēķins tiek veikts lauku un zemesgabalu līmeņos, taču to iespējams attēlot arī pagastu, novadu vai ainavu zemju līmeņos. LANDUP modeļa galvenais uzdevums ir sniegt visaptverošu ieskatu zemes resursu izmantošanā Latvijā un palīdzēt politikas veidotājiem pieņemt uz datiem balstītus lēmumus zemes resursu izmantošanā.

Pētījuma mērķis bija izstrādāt uz zināšanām balstītus risinājumus un priekšlikumus zemes resursu ilgtspējīgai izmantošanai, izvērtējot zemes izmantošanas efektivitāti, noteicošos virzītājspēkus, kā arī sagatavot metodiskos risinājumus Latvijas ainavu kartēšanai un ilgtspējīgai ainavu apsaimniekošanai. Pirmo reizi Latvijā tiks izstrādāti visaptveroši alternatīvi scenāriji (Pamata, Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanas un Reģionu specializācijas scenāriji) un dinamiskie modeļi attiecībā uz zemes resursu izmantošanas efektivitāti, kā arī izveidots interaktīvs ainavu atlants.

[Digitālā ainavu atlanta](#) izveide ar "Ainavu stāstiem" ne vien atbilda projekta vīzijai, bet arī sniedza ievērojamu ieguldījumu šajā jomā. Latvijas digitālo ainavu atlants kalpos kā elektroniska platforma Latvijas ainavu raksturošanai, vērtēšanas rezultātu apmaiņai un sabiedrības izglītošanai. Atlants ir paredzēts plašai auditorijai, tostarp ainavu ekspertiem, plānotājiem, politikas veidotājiem un sabiedrībai kopumā. Tajā ir četras galvenās tematiskās sadaļas: informatīvs ainavu apraksts, ainavu klasifikācija un raksturojums, dinamiski ainavu stāsti un ainavu pārvaldības informācija. Sadaļā "Ainavu stāsti" tiek uzsvērtas sabiedrības interese un iesaiste, izmantojot informatīvas apakšsadaļas, foto kampaņu un katra plānošanas reģiona ieguldījumu. Veicinot izpratni un interesi par ainavām, atlanta mērķis ir atbalstīt veiksmīgu ainavu apsaimniekošanu un saglabāšanu, vienlaikus veicinot saziņu starp ieinteresētajām personām. Tika apzinātas 18 vērtīgākās Latvijas teritorijas ar valsts nozīmes ainavām, tās lokalizētas kartē un integrētas digitālajos ainavu atlantos. Katrai teritorijai radīta "pase" ar galveno pamatojumu, ainavu kvalitātes mērķi un citiem parametriem.

Projekta ietvaros tika vērtēts arī tiesiskais regulējums saistībā ar zemes resursu ilgtspējīgu izmantošanu, veikta tiesiskās situācijas SVID analīze, kas ļāva izstrādāt rekomendācijas tiesiskā regulējuma pilnveidošanai šajā jomā.

Projekta zinātniskie nodevumi

Sagatavojot VPP projekta pieteikumu, iesniedzēji paredzēja septiņus dažāda veida zinātniskos nodevumus. Vidusposma un noslēguma pārskatu sagatavošanas brīdī LZP lūdza projekta īstenotājiem detalizētāku zinātnisko nodevumu dalījumu. Sākotnēji plānoto un projekta īstenošanas laikā sasniegto zinātnisko nodevumu skaits apkopots 2. tabulā (zinātnisko nodevumu kategorijas nosauktas atbilstoši detalizētajam nodevumu veidu sarakstam).

Plānotais publikāciju skaits nav sasniegts kategorijās “Oriģināli zinātniskie raksti ... *Web of Science Core Collection* vai *SCOPUS* datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos”. Paredzēto sešu publikāciju vietā publicētas tikai četras, tās visas publicētas izdevumos “...kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa...” (tika plānotas tikai divas šādas publikācijas). Noslēguma pārskatā projekta īstenotāji arī nenorāda, ka vēl šādas publikācijas būtu iesniegtas redakcijās vai sagatavošanas procesā.

Īstenotāji ziņo arī par rezultātu izplatīšanu zinātniskajās konferencēs – astoņi ziņojumi un projekta īstenotāju dalība 11. Starptautiskās zinātniskās konferences par apmeklētāju monitoringu un vadību atpūtas un aizsargājamās teritorijā (“*Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protected Areas (MMV)*”), kas notika 2022. gada 19.-22. septembrī Jūrmalā Latvijā” organizēšanā ([par konferenci](#)).

Ir sagatavoti paredzētie trīs ziņojumi par rīcībpolitikas ieteikumiem un rīcībpolitiku ietekmi (viens no tiem angļiski starptautiskā zinātniskā konferencē un divi ziņojumi nozares profesionāļiem un praktiķiem latviski). Autoru kolektīva sagatavotā rokasgrāmata “[Ainavu izpētes un vērtēšanas pieejas Latvijā](#)” (red. I. Stokmane, D. Skujāne; Jelgava, 2023, 198 lpp.) būs vērtīgs izziņu avots nozares profesionāļiem kā arī attiecīgo zinātnes nozaru studentiem un pētniekiem. [Latvijas ainavu atlants](#) ir digitāls tiešsaistes resurss, kas būs nozīmīgs kā attiecīgo zinātnes nozaru zinātniekiem, nozares praktiķiem, studentiem un plašākai sabiedrībai, kas interesējas par Latvijas ainavu jautājumiem.

Paredzētais maģistra un promocijas darbu skaits ir pārsniegts divas reizes (seši darbi paredzēto trīs vietā), turklāt divi ir promocijas darbi.

Var secināt, ka projekta īstenošanas laikā ir sasniegts plašs zinātnisko nodevumu klāsts, kas daļēji pēc sava sadalījuma atšķiras no sākotnēji plānotā.

2. tabula. Plānoto un sasniegto zinātnisko nodevumu skaits.

Kategorija	Plānots noslēgumā, (skaits)	Publicēts (skaits)
Oriģināli zinātniskie raksti, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai <i>Web of Science Core Collection</i> vai <i>SCOPUS</i> datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos.	2	4
Citi oriģināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai <i>Web of Science</i> vai <i>SCOPUS</i> datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	4	-
Konferenču materiāli - pilna teksta	-	4
Konferenču materiāli - kopsavilkumi	-	4
Nerecenzētas publikācijas, preprinti	-	1
Datu bāzes, datu kopas	-	1
Ziņojumi par rīcībpolitikas ieteikumiem un rīcībpolitiku ietekmi	3	3
Bakalaura vai maģistra darbs	3	4
Promocijas darbs		2
Citi pētniecības specifikai atbilstoši projekta rezultāti (tai skaitā dati), kas papildina iepriekš minētos rezultātus	10	10

Valsts Kancelejas izveidotajā Pētījumu un publikāciju datubāzē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir izveidojusi divus VPP rezultātu apkopojumus:

- [Valsts pētījumu programma "Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana"](#) (izveidots 30.12.2023; Politikas joma: Zemes politika; Pētījumu rezultātu izmantošana: Zemes politikas izstrādei; sešas publikācijas/dokumenti),
- [Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā](#) (izveidots 22.12.2023; Politikas joma: Ainavu politika; Pētījumu rezultātu izmantošana: Jaunajiem speciālistiem, kas ainavu arhitektūru un plānošanu ir izvēlējušies par savu profesiju; astoņas publikācijas/dokumenti).

Šādi rezultātu apkopojumi ļauj nozares praktiķiem, it sevišķi valsts un pašvaldību institūciju darbiniekiem, atrast VPP rezultātus vienuviet.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Projekta starpdisciplinārā pētnieciskā grupa sniedza iespēju iesaistīties un sadarboties dažādu nozaru profesionāļiem, t.sk. dažādu zinātnes nozaru, tādejādi palielinot zinātnisko rezultātu ietekmi. Vienlaicīgi tas ļāva bagātināt iesaistīto zinātnieku pieredzi un pētniecības kapacitāti. Nozaru politiku izvērtēšanā ir ņemtas vērā lauksaimniecības, mežsaimniecības, nozīmīgas ražošanas un būvniecības infrastruktūras teritoriālās intereses.

Projektā tika iesaistīti bakalaura, maģistra un doktora studiju programmu studenti. Ainavu arhitektūras un plānošanas maģistra un doktorantūras studenti tika iesaistīti pētījumos, izmantojot projekta ekspertu izstrādātos kritērijus ainavu uztveres raksturošanai. Iegūtie rezultāti tika apkopoti un iekļauti metodoloģijā ainavas uztveres aprakstīšanai, apsekojot visas Latvijas ainavas un veidojot digitālo ainavu atlantu. Projekta ietvaros izstrādāti četri maģistra darbi, kā arī divi promocijas darbi. Jaunajiem speciālistiem, kuri par savu profesiju izvēlējušies ainavu arhitektūru un plānošanu, rokasgrāmata "[Ainavu izpētes un vērtēšanas pieejas Latvijā](#)" (red. I. Stokmane, D. Skujāne; Jelgava, 2023, 198 lpp.) veidota kā ceļvedis, iezīmējot normatīvo aktu ietvaru, kas ietekmē nozares attīstību, kā arī atklāj dažādas pieejas pētniecībai un ainavu plānošanai.

Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcībpolitiku un sabiedrību kopumā

Ņemot vērā zemes izmantošanas nozīmi vairāku ilgtspējības problēmu risināšanā, projektam ir būtisks ietekmes potenciāls uz sabiedrību kopumā. Ir izstrādāti ieteikumi juridisko instrumentu pilnveidošanai un plānošanas metodoloģijai. Izstrādātais Ainavu atlants dos ieguldījumu gan zinātnē, gan sabiedrības izglītošanā. Projektam paredzama ietekme uz nozares politikas veidotājiem un īstenotājiem, nodrošinot zināšanu pārnesi un plānojot politikas ieteikumu izstrādi. Politikas plānošanas kontekstā tika izvērtēts ar zemi saistīto resursu tiesiskais regulējums. Projekta rezultāti nodrošina zināšanu pārnesi un izpratnes veicināšanu sabiedrībā. Projekta *LandLat4Pol* eksperti piedalījās Latgales reģiona tūrisma stratēģijas un Vidzemes reģiona 2021-2027. gada attīstības programmas izstrādē.

Saskaņā ar Eiropas Ainavu konvenciju un jaunākajām zinātnes atziņām sabiedrības iesaistīšanās ir būtiska ainavu pārvaldības sastāvdaļa. Projekta *LandLat4Pol* īstenošanas ietvaros tika organizēta publiska iesaistīšanās, izmantojot vienu no visplašāk izmantotajiem risinājumiem starptautiskā un nacionālā līmenī – platformu *ArcGIS Online*. Foto kampaņas lietotne kampaņas laikā tika apmeklēta 5692 reizes, ar vidēji 19 apmeklējumiem dienā. Kopumā akcijā piedalījās 112 cilvēki, iesūtot 638 ainavas fotogrāfijas no 324 vietām Latvijā.

Kā ērts veids, kā veicināt VPP rezultātu izplatīšanu nozares praktiķu vidū, vērtējama VPP pasūtītāja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas veiktā rezultātu izvietošana Valsts Kancelejas izveidotajā Pētījumu un publikāciju datubāzē:

- [Valsts pētījumu programma "Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana"](#),
- [Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā](#).

To var vērtēt arī kā pozitīvu un atbalstāmu sadarbību starp pētījumu pasūtītājiem un īstenotājiem sociālās ietekmes veicināšanai.

Komunikāciju aktivitātes

Projekta rezultātu un iegūto zināšanu izplatīšana ir bijusi nozīmīga un veiksmīga, orientējot to ne tikai uz attiecīgo zinātnes nozaru pārstāvjiem, bet arī nozaru profesionāļiem un plašāku sabiedrību. Projekta īstenošanas ietvaros organizēti vairāki tiešsaistes semināri, kuros piedalījās valsts pārvaldes institūciju, zinātnisko institūciju, kā arī nevalstisko organizāciju pārstāvji. Projekta ietvaros tika organizēts seminārs "Zemes resursu izmantošanas efektivitāte", lai definētu alternatīvus scenārijus ilgtspējīgai zemes resursu izmantošanai. Saskaņā ar Eiropas Ainavu konvenciju un jaunākajām zinātnes atziņām ļoti svarīga ainavu pārvaldības sastāvdaļa ir sabiedrības iesaistīšanās.

Projekta ietvaros notikusi veiksmīga sadarbība ar sabiedrību, projekta pētījums popularizēts, izmantojot novatorisku foto kampaņu, apkopojot plašas datu kopas un sabiedrības viedokļus par vērtīgām ainavām.

Ekspertu vērtējums un ieteikumi izpildītājiem

Eksperti pozitīvi novērtējuši tēmas aktualitāti un starpnozaru pieeju, uzlabojot nozaru lēmumu pieņemšanas integrāciju. Eksperti norādījuši, ka pētījumā ņemti vērā zemes apsaimniekošanas līmeņi un iekļautas nozares, kuru politika ietekmē zemes izmantošanu, vides aizsardzību un telpisko attīstību. Projekta zinātniskā komanda demonstrējusi stratēģisku pieeju zināšanu padziļināšanai, integrējot lielu telpisko datu kopu, kvalitatīvos datus, ekspertu konsultācijas un sabiedrības iesaisti.

Lai arī projekts mērķēts uz valsts nacionālo attīstību, eksperti uzskata, ka projektam ir potenciāls zinātniski nozīmīgiem atklājumiem starptautiskā mērogā. Datu vākšana un analīze organizēta visos darba posmos: konceptuālā un metodoloģiskā ietvara definēšana; zemes resursu apsaimniekošanas efektivitātes novērtēšana; uz zināšanām balstītas pieejas izstrāde ainavu novērtēšanai, kartēšanai un apsaimniekošanai; vadlīniju un ieteikumu sagatavošana; rezultātu izplatīšana. Projektā būtiski palielināta studentu zināšanu kapacitāte.

Secinājumi

Projekta multidisciplinārā pieeja, apvienojot atziņas no dažādām jomām, piemēram, vides zinātnes, ģeogrāfijas, lauksaimniecības, ekoloģijas un citām zinātņu nozarēm, sniedza priekšrocības un stiprās puses pētnieciskajam darbam. Piecu zinātnisko institūciju apvienotie cilvēkresursi un institucionālie resursibūtiski palielināja pētniecības kapacitāti un radīja iespējas plašākai datu vākšanai, nodrošināja lielāku izlases apjomu un veicināja plašāku analīzi, tā stiprinot pētījuma rezultātu ticamību un pielietojamību.

Pētījuma mērķis bija risināt kritiskos ilgtspējīgas zemes izmantošanas aspektus Latvijā, izmantojot sistemātisku piecu posmu pieeju. Galvenie mērķi ietvēra uz zināšanām balstītu risinājumu un priekšlikumu izstrādi, kuru mērķis bija palielināt zemes resursu izmantošanas efektivitāti, kā arī padziļināti izvērtēt galvenos faktoros, kas ietekmē zemes izmantošanas modeļus.

Pētījuma mērķis bija arī turpmāk sniegt ieguldījumu Latvijas ainavas ilgtspējīgā apsaimniekošanā, formulējot metodiskos risinājumus kartēšanai un novērtēšanai. Strukturētais piecu posmu process ietvēra konceptuālās un metodoloģiskās struktūras definēšanu, zemes resursu pārvaldības efektivitātes novērtēšanu, uz zināšanām balstītas pieejas formulēšanu ainavu novērtēšanai, kartēšanai un pārvaldībai, visaptverošas sistēmas izstrādi ar saistītajām vadlīnijām un ieteikumiem, un visbeidzot, pētījuma rezultātu izplatīšanu.

Pētījuma rezultātā sniegtas vērtīgas atziņas, kas kalpo par pamatu politikas ieteikumiem dažādās jomās, tostarp zemes izmantošanas politikā, ainavu politikā, stratēģiskajā un telpiskajā plānošanā, kopējā lauksaimniecības politikā un dabas aizsardzībā. Turklāt pētījuma ietvaros veikta praktisku gadījumu izpēte, kas var sniegt informāciju profesionāļiem un pētniekiem šajā jomā, veicinot plašāku izpratni par ilgtspējīgas zemes apsaimniekošanas praksi.

Ievērojams cīņīgums šī pētījuma aspekts ir tā novatoriskā pieeja Latvijas situācijā, jo tas ieviesis visaptverošus alternatīvus scenārijus attiecībā uz zemes resursu efektivitāti un dinamiskiem modeļiem. Uz zināšanām balstīta ainavu atlanta izveide ir nozīmīgs sasniegums, kas sniedz holistisku skatījumu uz Latvijas ainavu. Kopumā pētījuma rezultātā ir bijis radītas jaunas zināšanas un risinājumi, kas ir nozīmīgi līdzsvarotas zemes resursu izmantošanas un ilgtspējīgas ainavu apsaimniekošanas veicināšanai Latvijā.

Projekts īstenots pilnībā apgūstot tā īstenošanai paredzēto finansējumu. Projekta īstenošanas laikā ir sasniegts plašs zinātnisko nodevumu klāsts, kas daļēji pēc sava sadalījuma atšķiras no sākotnēji plānotā.

Latvijas Zinātnes
padome

Sagatavoja
Latvijas Zinātnes padome